

2. Wallonië

2.1. Resultaten van de voorafgaande verwerking: de factoranalyse

De factoranalyse die op de aanvankelijke statistische variabelen werd uitgevoerd (cf. Methodologie, punt 3), resulteerde in acht relevante factoren die een synthese vormen van meer dan 75 % van de oorspronkelijke informatie. Sommige factoren vertonen sterke gelijkenissen met de factoren die voor Vlaanderen werden vastgesteld. De volgorde waarin deze factoren bepaald worden²⁹ is echter verschillend, hetgeen betekent dat de hiërarchie van de factoren die de gemeenten onderscheiden niet vergelijkbaar is voor de twee gewesten (cf. deel 4).

De interpretatie van de factoren die specifiek zijn voor de Waalse gemeenten is gebaseerd op de (positieve of negatieve) relaties met de volgende variabelen:

Factor 1

“Sociaaleconomische positie / Levensstandaard” (31,1 %)

De volgende variabelen vertonen de hoogste saturaties met deze eerste factor

• % van de gezinnen met pc & internet	0,95
• Gemiddeld inkomen per aangifte	0,90
• Gemiddelde verkoopprijs van gronden en woningen	0,87
• % woningen met “groot comfort”	0,87
• % inkomensaangiften > 25 000 EUR	0,87
• % van de gezinnen met 2 of 3 auto's	0,85
• % van de schoolgaande bevolking in het hoger onderwijs	0,84
• % woningen > 125 m ²	0,84
• % woningen met grote tuin (> 300 m ²)	0,79
• Kadastraal inkomen van woningen (in EUR/inw.)	0,72
• % beroepsbevolking op de totale bevolking	0,73
• Groei van de bevolking (1996-2005) van 60 jaar en ouder	0,66
• % woningen “met beperkt of geen comfort”	-0,76

Deze factor omvat tal van indicatoren over het inkomensniveau (arbeid, grond), het comfort en de uitrusting van de woningen en de sociaaleconomische positie.

De residentiële gemeenten van Waals-Brabant (Lasne, Waterloo, Terhulpen ...) halen de hoogste scores, terwijl de residentiële randgemeenten van Luik (Neupré,

Nandrin, Chaudfontaine), Namen (La Bruyère, Assesse) en Charleroi (Ham-sur-Heure, Gerpennes, Montigny-le-Tilleul) lagere waarden noteren.

De laagste scores zijn vooral te vinden in Henegouwen (Borinage, agglomeratie van Charleroi, het westen van Henegouwen), de industriële rand van Luik en Verviers en het zuiden van de provincie Namen (Viroinval, Couvin, Doische).

Behalve Namen hebben alle Waalse steden van meer dan 50 000 inwoners duidelijk negatieve waarden voor deze factor als kenmerk (levensstandaard onder het regionaal gemiddelde).

Factor 2

“Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)” (15,3 %)

Deze tweede factor levert een onderscheid op tussen sterk verstedelijkte gemeenten en landelijke gemeenten. De interpretatie hiervan vloeit voort uit de saturatiecoëfficiënten van volgende variabelen:

• Bevolkingsdichtheid	0,93
• % van het gemeentelijk grondgebied dat bebouwd is	0,92
• % van het gemeentelijke grondgebied bestemd voor woningen en appartementen	0,87
• Totale bevolking	0,78
• % buitenlandse bevolking (buiten EU)	0,76
• Verkeersconcentratie	0,74
• Dichtheid wegennet	0,74
• Aantal politieagenten (per inwoner)	0,73
• Aangroei (1995-2005) van de bebouwde oppervlakte	0,71
• Aantal leefloners (per 1 000 inwoners)	0,65
• % sociale woningen	0,68
• % vrijstaande woningen	-0,75
• % woningen bewoond door de eigenaar	-0,66

De hoogste scores gaan logischerwijze naar de twee grote Waalse steden maar ook naar de randgemeenten van deze twee agglomeraties (Saint-Nicolas, Herstal, Châtelet, Farciennes ...) evenals naar talrijke gemeenten van de Borinage (Quaregnon, Colfontaine ...) en de rand van de Brusselse agglomeratie (Waterloo, Rixensart ...). Dat verklaart waarom de coëfficiënt die het verband met de bevolkingsgrootte weergeeft, slechts 0,78 bedraagt.

Onder de steden met meer dan 50 000 inwoners vertoont enkel Doornik³⁰, dat sedert de fusie van de

²⁹ Het verklarend % dat met elke factor gepaard gaat, staat tussen haakjes naast de benaming van elk van de factoren.

³⁰ Doornik is ontstaan uit de fusie van 30 gemeenten en is de meest uitgestrekte gemeente met meer dan 15 000 hectare landbouwgrond.

gemeenten talrijke landelijke gemeenten omvat, een vrij zwakke score voor deze factor.

De zwakste scores zijn echter voor de bosrijke Eifelgemeenten (zuidelijk deel van Duitstalig België), de gemeenten in het centrum van de provincie Luxemburg en in de laars van Henegouwen en ook voor de Condrozgemeenten.

Factor 3

“Centrumfunctie – Externe aantrekkingskracht” (9,8 %)

Terwijl de vorige factor de verstedelijkingsgraad vanuit een morfologisch oogpunt weergeeft (bevolkingsdichtheid, dichtheid van de bebouwde oppervlakte en van het wegennet), weerspiegelt de derde factor veeleer de verstedelijkingsgraad vanuit functioneel oogpunt (centrumfunctie, uitrustingsgraad). Deze factor bevat namelijk de uitgangsvaariabelen die een centrumfunctie weerspiegelen in termen van uitrustingsgraad (handels- en administratieve gebouwen, uitrustingsgraad van de K.U.Leuven-ISEG) of in termen van pendelstromen (werkgelegenheidscentrum, scholencentrum, het regelmatig bezoeken van de gemeente, verplaatsingen van de bevolking). De link met de variabele “% vrijgesteld kadastraal inkomen” is te verklaren door de belangrijke aanwezigheid van openbare gebouwen die vrijstelling van roerende voorheffing genieten in gemeenten met sterke centrumfuncties.

De volgende variabelen vertonen de hoogste saturaties met deze derde factor.

• Werkgelegenheidscentrum (% actieve bevolking tewerkgesteld in de gemeente/actieve bevolking met woonplaats in de gemeente)	0,88
• Scholencentrum (in scholen op grondgebied van de gemeente/schoolplichtig deel van de bevolking dat in de gemeente woont)	0,81
• % jobs in de tertiaire sector	0,79
• Toegevoegde waarde tegen factorkosten per inwoner	0,77
• % commerciële gebouwen van de totale bebouwde oppervlakte	0,76
• Kadastraal inkomen “kantoren-handelszaken” (in EUR/inw.)	0,75
• Criminaliteitsgraad (per 1 000 inwoners)	0,74
• % van het gemeentelijk grondgebied bestemd voor handelsruimte en kantoren	0,73
• Uitrustingsgraad (K.U.Leuven-ISEG)	0,70
• % jobs in de handelszaken	0,68
• Verkeersconcentratie (afstand afgelegd over de weg op het gemeentelijk grondgebied)	0,60

• % “vrijgesteld” kadastraal inkomen	0,55
• Ziekenhuisopnames per inwoner	0,55
• Inactief werkgelegenheidscentrum (percentage werknemers dat in de gemeente woont maar elders gaat werken)	-0,81

Logischerwijze gaan de hoogste scores naar de grote regionale stadscentra, maar ook naar middelgrote steden zoals Hoei, Aarlen, Eupen of Nijvel. Ook talrijke kleinere gemeenten (Ciney, Borgworm, Neufchâteau, Sankt-Vith ...) die hoofdplaatsen van arrondissementen of scholencentra zijn, behalen voor deze factor een positieve score.

De gemeenten die het zwakst scoren, liggen in Haspengouw en het oosten van de provincie Waals-Brabant. Het gaat niet noodzakelijk om de meest landelijke gemeenten (factor 2) maar wel om gemeenten die sterk afgestemd zijn op de grote stedelijke agglomeraties.

Factor 4

“Demografische evolutie (migratiecomponent) – Dynamisme van de vastgoedmarkt” (7,6 %)

• Groei (1996-2005) van de totale bevolking	0,93
• Groei van de actieve bevolking (20-59 jaar)	0,90
• Migratiesaldo (1996-2005)	0,88
• Groei (1995-2005) van het kadastraal inkomen voor woningen	0,87
• Oppervlakte (m ²) van nieuwgebouwde woningen (1995-2005)	0,83
• Groei (1991-2001) van de actieve bevolking	0,81
• Groei van de jonge bevolking (< 20 jaar)	0,79
• Groei (1995-2005) van het aantal woningen	0,79
• % nieuwgebouwde woningen (vanaf 1996) in totaal woningenbestand	0,77
• Groei (1995-2005) van het gezinsinkomen totaal belastinggrondslag	0,73
• Gemiddeld aantal (2000-2004) verkochte gronden per 1 000 inwoners	0,71
• Afgeleverde bouwvergunningen (2000-2005)	0,71

De hoogste scores gaan naar gemeenten die de laatste 10 jaar een belangrijke bevolkingsgroei hebben gekend. Deze groei is vooral toe te schrijven aan de instroom (migratiecomponent) en heeft te maken met de dynamiek van de vastgoedmarkt (verkoop van gronden, afgeleverde bouwvergunningen, bouw van nieuwe woningen enz.) en met een stijging van de belastinggrondslag (kadastraal inkomen, personenbelasting).

Het gaat hier doorgaans om kleine landelijke gemeenten die aansluiten bij de stadsrand en vooral gelegen

zijn in Haspengouw (Crisnée, Geer, Wasseiges), de Condroz (Somme-Leuze, Gesves), het oosten van Waals-Brabant (Incourt, Ramillies, Walhain) evenals om de gemeenten langs de grens met het Groothertogdom Luxemburg (Attert, Etalle).

De gemeenten die een omgekeerde evolutie ondergaan, vertonen sterke contrasten in sociaaleconomisch opzicht (cf. factor 1). De gemeenten waarvan de bevolking in dalende lijn gaat en waarvan de belastinggrondslagen een maximum bereiken, liggen immers tegelijk in de Borinage (Quaregnon, Colfontaine) en de agglomeratie van Charleroi (Farciennes, Courcelles, Fontaine-l'Évêque) maar ook in de residentiële gemeenten rond Brussel (Waterloo, Terhulpen, Rixensart, Lasne) of Charleroi (Montigny-le-Tilleul). In de residentiële gemeenten verklaart de gronddruk (het niveau van de prijzen en/of de beschikbaarheid van de terreinen) vermoedelijk het geringe vermogen om nieuwe inwoners aan te trekken.

Factor 5

“Demografische evolutie (natuurlijke component) (+) – Vergrijzing (-)” (4,6 %)

- % jonge bevolking (< 20 jaar) in de totale bevolking 0,90
- % schoolbevolking (in scholen op grondgebied van de gemeente/schoolplichtig deel van de bevolking van de gemeente) 0,90
- Geboortecijfer (1996-2005) 0,85
- % alleenstaanden 0,79
- Gemiddeld aantal bewoners per woning 0,75
- % zeer oude bevolking (> 80 jaar) op totale bevolking -0,67
- % weduwen/weduwnaars -0,70
- Afhankelijkheidsindicator van de bevolking -0,76
- % ouderen (van 60 jaar en ouder) op de totale bevolking -0,81
- % gepensioneerden op de totale bevolking -0,85
- Vergrijzing van de actieve bevolking -0,91

Deze factor levert dus het onderscheid tussen de gemeenten met een jonge bevolking en die gemeenten die met een sterke vergrijzing van hun bevolking hebben af te rekenen.

De hoogste scores (voor de “jonge” bevolking) vindt men in Waals-Brabant (Ottignies-Louvain-la-Neuve, Chastre, Mont-Saint-Guibert), in het zuiden van de provincie Luxemburg (Attert, Vaux-sur-Sûre, Étalle), aan de rand van Namen (Gesves, Ohey, Assesse) en Verviers (Jalhay, Thimister-Clermont).

De meest negatieve scores (voor de vergrijzing) vindt men in het westen van de provincie Luxem-

burg (Semois), het zuiden van de provincie Namen (Gedinne, Viroinval) en de residentiële gemeenten van de agglomeratie van Charleroi (Montigny-le-Tilleul, Gerpinnes) en Luik (Chaufontaine, Spa). De meeste stedelijke centra vertonen eveneens negatieve waarden voor deze factor, maar ze zijn minder groot dan voor de aangehaalde gemeenten.

Factor 6

“Toeristische activiteit” (3,4 %)

Deze factor is vooral representatief voor de toeristische aantrekkingskracht. De verblijfs capaciteit hangt samen met een sterke vertegenwoordiging van de beroepsbevolking in de horecasector en met de beboste oppervlakte.

- Verblijfs capaciteit 0,76
- % beboste oppervlakte ten opzichte van de gemeentelijke oppervlakte 0,76
- Leefruimte per inwoner 0,76
- Afhankelijkheidsindicator van de bevolking 0,72
- Lengte wegennet (per inwoner) 0,60
- % “gemeubileerde” woningen in het totale woningenbestand 0,54
- % van de werkgelegenheid in de horecasector 0,55

De hoogste scores voor deze factor vindt men logischerwijze in de toeristische gemeenten van de provincie Luxemburg (La Roche-en-Ardenne, Bouillon, Durbuy, Florenville), het zuiden van de provincie Namen (Vresse-sur-Semois, Gedinne) en het zuiden van de provincie Luik (Duitstalige gemeenten).

Factor 7

“Economische activiteit (industrie, voedingsmiddelen, steengroeven)” (3,2 %)

- % van het gemeentelijk grondgebied bestemd voor industrie 0,93
- “Industrieel” kadastraal inkomen per inwoner 0,82
- Totaal kadastraal inkomen per inwoner 0,68
- Volume jobs in de industrie (tewerkstellingscentrum) 0,63
- Toegevoegde waarde tegen factorkosten per inwoner 0,54
- Groei (1995-2005) van het totaal kadastraal inkomen 0,50

Deze factor geeft een indicatie van de mate waarin er economische activiteit op het grondgebied van de gemeente geconcentreerd is. Onder economische activiteit verstaan we voornamelijk de aanwezigheid

van industriële en extractieve bedrijven, ondernemingen uit de voedingsmiddelen- of de energie-sector. De tertiaire activiteit daarentegen (overheid of privé), komen aan bod in factor 3 (centrumfunctie – externe aantrekkingskracht) en, in een mindere mate, in factor 6 (de horeca in de toeristische centra). Aangezien het om relatieve indicatoren gaat (een percentage of waarde in EUR/inw.), zien we de hoogste scores opduiken in soms kleine gemeenten waar grote ondernemingen een belangrijke plaats innemen (in termen van oppervlakte, jobs of kadastraal inkomen). De gemeenten met de hoogste graad van economische activiteit zijn Virton en Rouvroy (Burgo Ardennes), Seneffe (petrochemie Total en BASF), Engis (chemiegroep Prayon), Hoei (kerncentrale Electrabel) en Jemeppe-sur-Sambre (Solvay). Deze gemeenten hebben als kenmerk dat de kadastrale inkomens (uitgedrukt in EUR/inw.) ver boven het regionaal gemiddelde liggen.

Factor 8

“Grensfenomeen” (2,9 %)

- % buitenlandse bevolking (uit buurlanden) 0,62
- % grensarbeiders onder de ingezetene actieve bevolking 0,66

- Groei (1994-2004) van het gemiddeld inkomen per inwoner 0,86
- Groei van de bevolking van 60 jaar en ouder 0,60
- % nieuwgebouwde woningen (> 1990) 0,65
- Uitrustingsgraad van de woningen (badkamer, centrale verwarming ...) 0,59
- Groei (1995-2005) van het aantal woningen 0,47

De hoogste scores gaan naar de gemeenten langs de grens met Duitsland (voornamelijk de gemeenten van de Duitstalige Gemeenschap) en met het Groot-hertogdom Luxemburg (voornamelijk de gemeenten uit het arrondissement Aarlen). De sterke aanwezigheid van grensarbeiders en/of ingezetenen uit buurlanden gaat voor deze gemeenten gepaard met een groei en een modernisering van het woningenbestand en met een stijging van het gemiddeld inkomen van de bevolking.

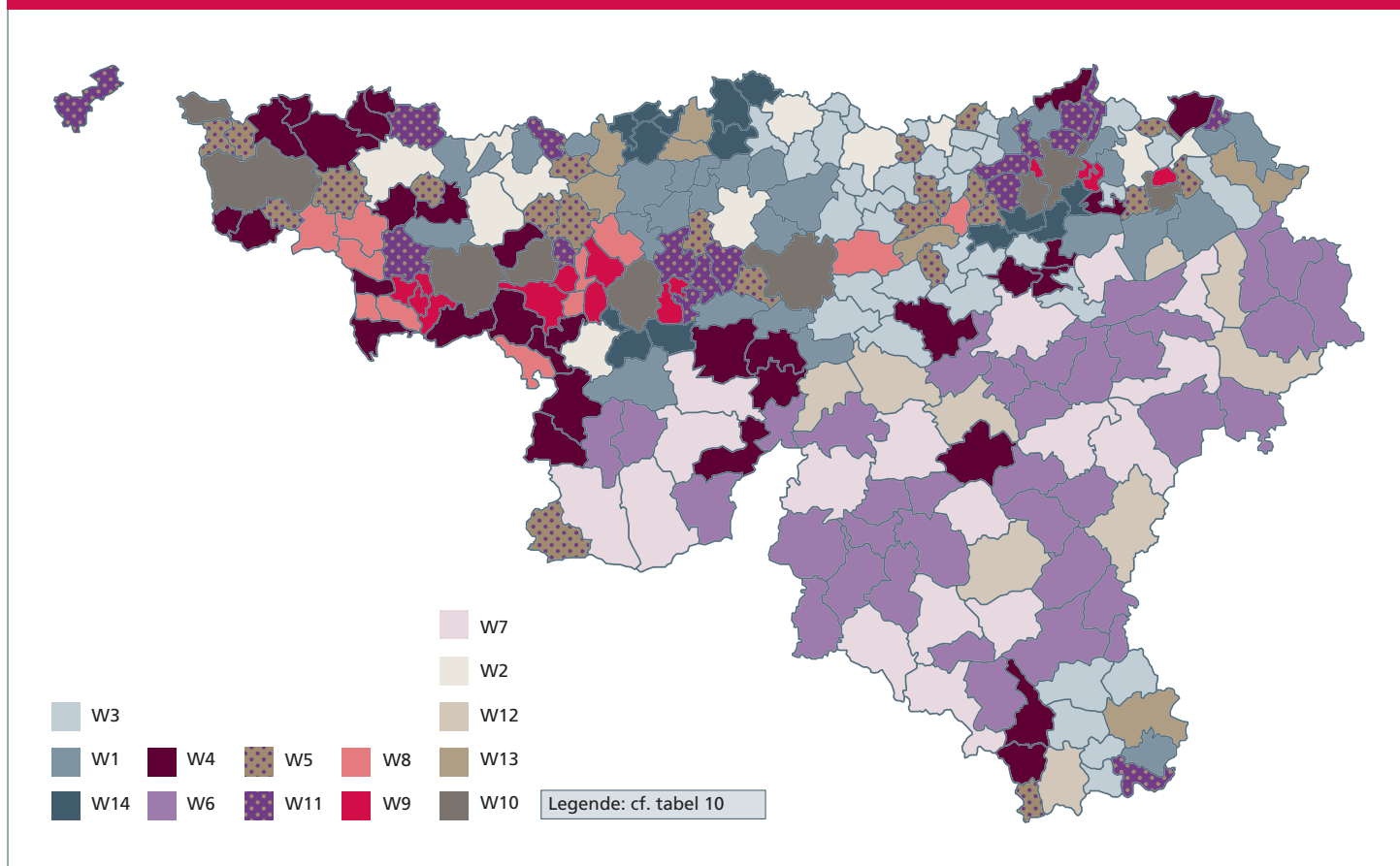
2.2. Opbouw en samenstelling van de klassen (clusters)

De toepassing van de clusteranalyse op de factorscores die de 262 Waalse gemeenten (de 9 Duitstalige gemeenten inbegrepen) behaalden voor de 8 opge-

Tabel 10: Samenvatting van de 14 clusters van Waalse gemeenten

1.	Woongemeenten	Inkomens > regionaal gemiddelde en zwakke centrumfunctie
1.1.	Cluster W3	In landelijke zones (rurbanisatie)
1.2.	Cluster W1	In de stadsrand of in grenszones
1.3.	Cluster W14	Residentiële randgemeenten met hoge inkomens
2.	Landelijke gemeenten	Verstedelijking < regionaal gemiddelde en zwakke centrumfunctie
2.1.	Cluster W4	Overwegend agrarisch met zwakke toeristische activiteit
2.2.	Cluster W6	Overwegend bebost met toeristische activiteit
3.	Gemeenten met een concentratie van economische activiteit	Economische activiteit > regionaal gemiddelde
3.1.	Cluster W5	In landelijke of semistedelijke zones
3.2.	Cluster W11	In verstedelijkte of agglomeratiezones
4.	Agglomeratie- en semistedelijke gemeenten	Inkomens < regionaal gemiddelde en zwakke centrumfunctie
4.1.	Cluster W8	Semistedelijke gemeenten
4.2.	Cluster W9	Stadsrandkernen, conurbatie
5.	Centrumgemeenten	Centrumfunctie > regionaal gemiddelde
5.1.	Cluster W7	Centrumgemeenten en toeristische centra
5.2.	Cluster W2	Kleine steden
5.3.	Cluster W12	Centrumsteden in landelijk zones
5.4.	Cluster W13	Middelgrote steden met hoge inkomens
5.5.	Cluster W10	Grote en regionale steden

Kaart 2: De 14 clusters van Waalse gemeenten

somde factoren (cf. deel 2.1.), resulteert in 14 clusters van gemeenten. Elke cluster telt dus gemiddeld een twintigtal gemeenten. De keuze voor een zinvol aantal categorieën waarbij een vrij belangrijke groepering nodig was, impliceert *de facto* een zekere verscheidenheid van gemeenten binnen elke categorie (verschillen binnen de klassen). Concreet, indien de gemeenten die een cluster vormen voor bepaalde dominante factoren (bijv. de sociaaleconomische positie, de graad van verstedelijking ...) sterke convergenties vertonen, blijft het onvermijdelijk dat er voor gemeenten van diezelfde cluster verschillen blijven voor sommige andere factoren (bijv. de economische activiteit, de demografische evolutie ...).

Tabel 10 geeft een samenvatting van de verschillende clusters die het resultaat zijn van de groepering van de gemeenten via het identificeren van de sociaaleconomische karakteristieken. De verschillende clusters werden ondergebracht in 5 subgroepen volgens hun dominante kenmerken (residentieel karakter, verstedelijkingsgraad, centrumfunctie, belang van

de economische activiteit) en gelijkenissen. Het gaat hier om een groepering van clusters “ex-post” op basis van de analyse van de resultaten die het clusteringalgoritme opleverde.

De diverse subgroepen waarin de clusters gegroepeerd werden, worden hieronder beknopt beschreven³¹. Om de beschrijving van het “sociaaleconomische” profiel voor elke groep van gemeenten te vergemakkelijken en hun specifieke kenmerken weer te geven, bevatten de onderstaande tabellen voor alle categorieën van gemeenten (clusters) een gemiddelde waarde³² van de scores die werden behaald voor de verschillende factoren die in onze analyse in aanmerking werden genomen.

1. Woongemeenten

De subgroep woongemeenten bestaat uit 3 clusters met als gemeenschappelijk punt dat het inkomensniveau boven het regionale gemiddelde zit en de

³¹ Cf. bijlage 3 voor de exhaustieve samenstelling van de verschillende clusters.

³² Op basis van de gemiddelde score die werd behaald voor de verschillende factoren voor de betrokken cluster.

Tabel 11: Woongemeenten

1.	1.1	1.2	1.3
Woongemeenten	In landelijke zones (W3)	In de stadsrand gelegen gemeenten en grensgemeenten (W1)	Residentiële randgemeenten met hoge inkomens (W14)
Aantal gemeenten	35	28	14
Gemiddelde bevolking	4 439	9 746	13 328
F1: Levensstandaard (+)	+	+	+++
F2: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	-	/	+
F3: Centrumfunctie – Uitrustingsgraad (+)	--	-	-/+
F4: Bevolkingsgroei (migratie) – Vastgoedevoelutie (+)	++	+	-
F5: Bevolkingsgroei (geboortecijfer) – Vergrijzing (-)	+	+	-
F6: Toeristische activiteit (+)	-	-	/
F7: Industriële activiteit (+)	-	/	-
F8: Grensarbeiders	/	+	/

gemeenten een zwakke centrumfunctie uitoefenen (tabel 11).

De kenmerken van de drie categorieën zijn vooral de verstedelijkingsgraad, de demografische dynamiek, het middelgrote bevolkingsaantal en hun ligging ten opzichte van de grote stedelijke centra.

• 1.1. In landelijke zones (cluster W3)

Deze cluster bestaat uit kleine landelijke woongemeenten (met gemiddeld minder dan 5 000 inwoners) met een bevolking waarvan de sociaaleconomische positie globaal boven het regionaal gemiddelde ligt. Deze cluster vertoont sterke gelijkenissen met de cluster van de woongemeenten W1 (cf. infra). Het onderscheid zit echter in het zwakker inkomensniveau, een meer uitgesproken landelijk karakter en een sterkere bevolkingstoename tijdens de laatste tien jaar. Het gaat duidelijk om gemeenten die kenmerken hebben van rurbanisatie, een neologisme dat verwijst naar een geleidelijke verstedelijking van rurale zones. Deze gemeenten trekken jonge gezinnen aan dankzij de kwaliteit van het milieu en de meer toegankelijke prijs van het vastgoed en ze zijn bovendien goed bereikbaar via het autosnelwegennet.

Ze liggen voornamelijk in Haspengouw (Burdinne, Wasseiges, Berloz ...), de Condroz (Ferrières, Clavier, Modave, Gesves, Ohey ...), de streek van de Vesder (Thimister-Clermont, Olne ...), het oosten van Waals-Brabant (Incourt, Hélécine, Orp-Jauche ...) en de zone langs de grens met het groothertogdom Luxemburg (Étalle, Attert). Geografisch gezien liggen deze

gemeenten nog wat verder van de grote stedelijke centra dan de woongemeenten W1 en W14 en ze vormen in zekere zin een derde kring van randgemeenten.

• 1.2. In de stadsrand gelegen gemeenten en grensgemeenten (cluster W1)

Deze categorie omvat middelgrote gemeenten (tussen 7 500 en 15 000 inwoners) met een vrij uitgesproken woonkarakter en een bevolkingsaan-groei die zowel voortkomt uit de migratiecomponent als uit de natuurlijke component (geboortes/overlijdens). Deze gemeenten profiteren van de stadsvlucht en hebben een bevolking met een sociaaleconomische positie die gevoelig sterker is dan het regionaal gemiddelde (behalve Fosses-la-Ville) en die aangetrokken wordt door een kwalitatieve levensstandaard (met name de groene zones). Zonder een zeer uitgesproken landelijk karakter te vertonen, zijn deze gemeenten weinig verstedelijkt en hebben ze een zwakke centrumfunctie. Deze gemeenten vertonen echter een zekere sociaaleconomische wijziging met een terugval van de landbouwactiviteit en een uitgesproken ontwikkeling van de woonfunctie, waarbij dienstverlenende activiteiten worden gecreëerd (winkels, scholen, sport- en cultuurvoorzieningen ...).

Geografisch gezien liggen deze gemeenten in de stadsrand van Charleroi (Les Bons Villers, Walcourt), Bergen (Jurbise), Luik (Juprelle, Awans), Verviers (Theux, Jalhay), Namen (Éghezée, Profondeville, La Bruyère, Yvoir) en de Brusselse agglomeratie (heel wat gemeenten in het zuiden en oosten van Waals-

Brabant zoals Perwez, Walhain, Court-Saint-Étienne, Rebecq en zelfs Silly in Henegouwen). Ze vormen een soort tweede “kring” rond meer traditionele residentiële gemeenten met een meer uitgesproken residentieel karakter (cf. cluster W14).

Deze cluster telt eveneens residentiële grensgemeenten (Raeren, Lontzen, Messancy) met talrijke grensarbeiders (hoge scores voor factor 8).

• 1.3. Residentiële randgemeenten met hoge inkomens (cluster W14)

Deze derde categorie van woongemeenten omvat gemeenten die de hoogste scores halen voor de factor “sociaaleconomische positie”. Ze vormen het traditionele residentiële randgebied (“eerste kring”) rond Brussel (Terhulpen, Lasne, Rixensart, Waterloo ...), Luik (Neupré, Chaudfontaine, Nandrin ...) en Charleroi (Gerpennes, Montigny-le-Tilleul ...).

Behalve de levensstandaard, is er het kenmerk dat in deze gemeenten de grondprijzen hoog zijn, wat ook tot uiting komt in de factor voor de verstedelijking, die echter vrij gevoelig verschilt tussen de gemeenten in deze cluster. De verstedelijking is immers erg uitgesproken voor gemeenten als Waterloo, Rixensart en Chaudfontaine. De centrumfunctie daarentegen is vrij zwak (met uitzondering van Terhulpen en Waterloo).

Ten opzichte van de twee andere clusters van woongemeenten (W1 en W3), vertonen deze gemeenten overwegend een daling van de bevolking (impact

van de vergrijzing op de natuurlijke component en impact van de grondprijzen op de migratiecomponent). De gemeenten Nandrin, Chaumont-Gistoux en Bevekom wijken enigszins af van deze demografische ontwikkeling (en vertonen veeleer een zekere gelijkensis met de vorige cluster W1).

2. Landelijke gemeenten

De subgroep landelijke gemeenten bestaat uit 2 clusters met als kenmerk een erg lage verstedelijking op zowel morfologisch (factor 2) als functioneel (factor 3) vlak (tabel 12) en een inkomensniveau dat lager ligt dan het regionaal gemiddelde.

Deze gemeenten onderscheiden zich van elkaar door het ofwel agrarische ofwel bosrijke karakter en vooral door de toeristische aantrekkingskracht.

• 2.1. Overwegend agrarische gemeenten met zwakke toeristische activiteit (cluster W4)

Deze categorie bestaat uit middelgrote of kleine gemeenten met een uitgesproken landelijk karakter en een inkomensniveau dat onder het gewestelijke gemiddelde ligt. In tegenstelling tot de gemeenten uit categorie W3 (woongemeenten in landelijke zones) vertonen deze gemeenten een lichte daling van hun bevolking (waarschijnlijk omdat ze verder van de grote werkgelegenheidscentra verwijderd liggen) en kennen ze niet of nauwelijks het fenomeen van de rurbanisatie. De centrumfunctie en de economische activiteit zijn er vrij zwak.

Tabel 12: Landelijke gemeenten

2.	2.1	2.2
Landelijke gemeenten	Overwegend agrarisch met zwakke toeristische activiteit (W4)	Overwegend bebost met toeristische activiteit (W6)
Aantal gemeenten	32	36
Gemiddelde bevolking	5 764	3 732
F1: Levensstandaard (+)	-	-
F2: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	-	-
F3: Centrumfunctie – Uitrustingsgraad (+)	-	-
F4: Bevolkingsgroei (migratie) – Vastgoedevoluitie (+)	/	+
F5: Bevolkingsgroei (geboortecijfer) – Vergrijzing (-)	/	+
F6: Toeristische activiteit (+)	/	++
F7: Industriële activiteit (+)	-	-
F8: Grensarbeiders	-	+/-

Heel wat gemeenten liggen ietwat verwijderd, zoals in het westen van Henegouwen (Vloesberg, Frasnes-lez-Anvaing...), langs de Franse grens (Quévy, Rumes, Brunehaut, Hensies), in de laars van Henegouwen (Sivry-Rance, Beaumont), het zuiden van de Luikse Condroz (Ouffet, Hamoir), het zuiden van de provincies Namen (Onhaye, Doische) en Luxemburg (Meix-devant-Virton, Musson, Tintigny), en aan de grens met Nederland (Bassenge) en Duitsland (Plombières).

• 2.2. Overwegend beboste gemeenten met toeristische activiteit (cluster W6)

Deze cluster omvat heel kleine landelijke gemeenten (gemiddeld tussen 2 500 en 5 000 inwoners) die sterk zijn afgestemd op de land- en/of bosbouw. Het inkomensniveau van de bevolking ligt meestal gevoelig onder het gemiddelde van het gewest. Deze gemeenten hebben daarentegen een bevolking die toeneemt, hetzij door de migatiecomponent (vooral in Somme-Leuze, Hotton en Vaux-sur-Sûre) hetzij door de natuurlijke component. Hoewel de centrumfunctie vrij zwak is, hebben deze gemeenten een zekere toeristische aantrekkingskracht.

Deze gemeenten vinden we vooral terug in de Ardennen (provincie Luxemburg en het zuiden van de provincies Luik en Namen) en in de Eifel (zuidelijk deel van Duitstalig België).

3. Gemeenten met een concentratie van economische activiteit

Deze subgroep bevat 2 clusters met als belangrijkste kenmerk de grote aanwezigheid van economische activiteit, hoofdzakelijk van het indus-

triële type (tabel 13). Ze verschillen vooral door de graad van verstedelijking, hun centrumfunctie en de middelgrote bevolkingsomvang van de gemeenten.

• 3.1. In landelijke of semistedelijke zones (cluster W5)

Voornamelijk kleine of middelgrote gemeenten (5 000 tot 10 000 inwoners) die weinig verstedelijkt en zelfs zeer landelijk zijn maar die zich daarentegen onderscheiden door een belangrijke aanwezigheid van economische activiteit (steengroeve, voedingsmiddelensector of industrie). Deze gemeenten kennen vrij grote verschillen in hun demografische evolutie, hebben een zwakke centrumfunctie (met uitzondering van Leuze-en-Hainaut en Aubel) en een zwakke toeristische aantrekkingskracht (met uitzondering van Momignies en Rouvroy).

Deze cluster omvat vooral gemeenten waarvan het kadastraal inkomen (gekoppeld aan de industrie) relatief tot de hoogste van Wallonië behoort. In dat geval gaat het om “kleine” gemeenten waar zich steengroeven bevinden (Engis, Antoing) of waar ondernemingen uit de voedingsmiddelenindustrie gevestigd zijn (Geer, Orey, Wanze, Aubel, Floreffe), of die langs de luchthaven van Luik liggen (Villers-le-Bouillet, Saint-Georges) of die een of meer grote bedrijven op hun grondgebied hebben (Ecaussines, Itter, Seneffe, Rouvroy).

De gemeente Itter (Forges de Clabecq) onderscheidt zich van de andere gemeenten van deze cluster door een veel hoger inkomenspeil. Zij vertoont in dit opzicht gelijkenissen met de gemeenten uit cluster W1.

Tabel 13: Gemeenten met een concentratie van economische activiteit

3.	3.1	3.2
Gemeenten met een concentratie van economische activiteit	In landelijke of semistedelijke zones (W5)	In verstedelijkte of agglomeratiezones (W11)
Aantal gemeenten	22	17
Gemiddelde bevolking	6 756	20 985
F1: Levensstandaard (+)	/	-
F2: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	/	+
F3: Centrumfunctie – Uitrustingsgraad (+)	-	+/-
F4: Bevolkingsgroei (migratie) – Vastgoedevoeluit (+)	/	-
F5: Bevolkingsgroei (geboortecijfer) – Vergrijzing (-)	/	-
F6: Toeristische activiteit (+)	-	-
F7: Industriële activiteit (+)	++	++
F8: Grensarbeiders	/	+

• 3.2. In verstedelijkte of agglomeratiezones (cluster W11)

Deze cluster omvat vrij middelgrote gemeenten (15 000 tot 30 000 inwoners) die sterk verstedelijkt zijn en meestal een zekere centrumfunctie hebben (scholencentrum, administratie, uitrustingsgraad). Het inkomen ligt onder het regionaal gemiddelde, terwijl het bevolkingsaantal in dalende lijn gaat. Deze cluster vertoont zekere gelijkenissen met cluster W9 (stadsrandkernen, conurbatie). De hogere inkomens (die echter onder het gewestelijk gemiddelde liggen) maken evenwel het onderscheid en vooral de hoge scores voor de factor voor de economische activiteit (industrie, industriezone, steengroeven, transport). Deze gemeenten situeren zich hoofdzakelijk in de Luikse rand (Herstal, Flémalle, Ans, Wezet ...) en in de agglomeratie tussen Charleroi en Namen (Fleurus, Aiseau-Presles, Sambreville, Jemeppe-sur-Sambre). De cluster omvat eveneens bepaalde grensgemeenten, zoals Komen-Waasten, Kelmis, Wezet of Aubange.

4. Semistedelijke gemeenten en agglomeratiegemeenten

Deze subgroep bestaat uit 2 clusters met als gemeenschappelijk punt dat ze van het stedelijke of semistedelijke type zijn, maar met een zwakke centrumfunctie en economische activiteit, een inkomensniveau dat gevoelig onder het regionaal gemiddelde ligt en een dalend bevolkingsaantal (tabel 14).

• 4.1. Semistedelijke gemeenten (cluster W8)

Deze cluster bestaat uit gemeenten van ongeveer 15 000 inwoners (met uitzondering van Quiévrain)

die hoofdzakelijk in Henegouwen liggen (Chapelle-lez-Herlaimont, Dour, Anderlues ...) en in de Maasvallei (Amay, Andenne). Het stedelijk karakter en de centrumfunctie zijn niet zeer uitgesproken. De globaal genomen minder sterke verstedelijking valt te verklaren doordat het vaak fusiegemeenten zijn die relatief groot uitvallen en vrij heterogeen zijn samengesteld (uit zowel stadskernen met een meestal neergaande industriële activiteit als uit landelijke gemeenten).

Deze fusiegemeenten hebben daarentegen als kenmerk dat het inkomenspeil gevoelig lager ligt dan het regionaal gemiddelde (met uitzondering van Pont-à-Celles) en dat ze hun bevolkingsaantal fors zien dalen. De 2 gemeenten uit de Maasvallei (Amay en Andenne) vertonen een hoger inkomensniveau (dat echter altijd onder het gewestelijke gemiddelde ligt) en zien hun aantal inwoners minder sterk dalen dan de Henegouwse gemeenten van deze cluster.

• 4.2. Stadsrandkernen, conurbatie (cluster W9)

Ten opzichte van de vorige cluster (W8) zijn de gemeenten van deze cluster gemiddeld groter ($\pm 20\ 000$ inwoners), veel meer verstedelijkt en hebben ze een zekere centrumfunctie. Het inkomenspeil van de bevolking is een van de laagste van de Waalse regio en het aantal inwoners loopt vrij sterk terug.

De gemeenten die een conurbatie vormen (aaneenschakeling van agglomeratiegemeenten) liggen voornamelijk in de Borinage (Boussu, Colfontaine, Quaregnon ...) en in het "région du Centre" (Binche, Morlanwelz) terwijl de stadsrandkernen te vinden

Tabel 14: Semistedelijke en agglomeratiegemeenten

4.	4.1	4.2
Semistedelijke en agglomeratiegemeenten	Semistedelijke gemeenten (W8)	Stadsrandkernen, conurbatie (W9)
Aantal gemeenten	11	14
Gemiddelde bevolking	13 971	20 518
F1: Levensstandaard (+)	--	--
F2: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	+	++
F3: Centrumfunctie – Uitrustingsgraad (+)	-/+	-/+
F4: Bevolkingsgroei (migratie) – Vastgoedevoluitie (+)	--	--
F5: Bevolkingsgroei (geboortecijfer) – Vergrijzing (-)	-	-
F6: Toeristische activiteit (+)	-	-
F7: Industriële activiteit (+)	-	-
F8: Grensarbeiders	-	/

zijn in de agglomeratie van Charleroi (Courcelles, Farciennes, Fontaine-l'Évêque ...), Luik (Saint-Nicolas) en Verviers (Dison). Tot de cluster behoren ook Beyne-Heusay en Fléron, twee randgemeenten van de Luikse agglomeratie die ten opzichte van de overige gemeenten van deze cluster wel een hoger inkomensniveau noteren, dat echter onder het regionaal gemiddelde blijft).

5. Centrumgemeenten

Deze subgroep bevat de 5 clusters met elk een verschillend relevant niveau van aantrekkingskracht – centrumfunctie (tabel 15). Het onderscheid tussen de clusters speelt voornamelijk op het vlak van de centrumfunctie, de bevolkingsgrootte, het inkomensniveau van de bevolking en de demografische evolutie.

• 5.1. Centrumgemeenten en toeristische centra (cluster W7)

Deze categorie omvat talrijke centrumgemeenten uit de provincie Luxemburg (Neufchâteau, Durbuy, La Roche-en-Ardenne, Bouillon ...), het zuiden van de provincie Namen (Rochefort, Philippeville, Couvin ...) en het zuiden van de provincie Luik (Stavelot, Aywaille). De primaire sector (land- en bosbouw) en het toerisme blijven de dominerende activiteit van deze categorie. Er is een zekere gelijkenis met cluster W6 (landelijk karakter, laag inkomenspeil) maar het onderscheid is dat ze veel groter zijn (7 500 tot 10 000 inwoners) en dat hun bevolkingsaantal minder sterk stijgt en zelfs achteruitgaat. Deze gemeenten hebben vooral als kenmerk dat ze een aanzienlijke centrumfunctie hebben en toeristische aantrekkingskracht (met uitzondering van Florennes), wat tot uiting komt in goede tertiaire voorzieningen, zowel in de openbare sector (administratie, scholen, ziekenhuizen) als in de privésector (winkels, hotels, restaurants enz.).

• 5.2. Kleine steden (Cluster W2)

Deze categorie omvat centrumgemeenten en kleine steden (van 10 000 tot 20 000 inwoners) met een toenemend aantal inwoners en een levensstandaard die lichtjes boven het regionaal gemiddelde ligt. De gemeenten hebben een zekere centrumfunctie (scholen- en handelscentrum, arrondissementshoofdplaats) en een zwakke verstedelijking. Dat ze weinig verstedelijkt zijn vloeit meestal voort uit het feit dat er zich binnen de gemeente zowel een stadscentrum als landelijke zones bevinden (die gewoonlijk samenvallen met vroegere fusiegemeenten).

Geografisch liggen deze kleine steden vooral in Henegouwen (Zinnik, Aat, Thuin, Edingen, 's Gravenbrakel), Haspengouw (Geldenaken, Hannuit, Borgworm, Gembloers) en het arrondissement Verviers (Herve, Welkenraedt).

• 5.3. Centrumsteden in landelijke zones (cluster W12)

Deze cluster bestaat uit kleine steden (10 000 tot 15 000 inwoners) die in vrij landelijke en/of toeristische streken liggen.

Ondanks de zeer geringe bevolkingsomvang en zwakke verstedelijking, hebben deze gemeenten een belangrijke centrumfunctie (scholen, ziekenhuizen, arrondissementhoofdplaats) gecombineerd met een zekere toeristische aantrekkingskracht (winkels, horeca).

Het inkomen van de bevolking en de groei van het inwonersaantal liggen rond het regionaal gemiddelde. Deze gemeenten zijn gelegen in de provincies Luik (Malmedy, Spa, Sankt-Vith), Luxemburg (Virton, Marche-en-Famenne, Bastenaken, Libramont) en Namen (Ciney, Dinant).

• 5.4. Middelgrote steden met hoge inkomens (cluster W13)

Deze cluster omvat middelgrote steden (20 000-30 000 inwoners) met hoge scores op het vlak van centrumfunctie (gelinkt aan hun rol van administratief, werkgelegenheids- en scholencentrum). Ze onderscheiden zich van de overige categorieën van steden (in het bijzonder W10 en W12) door inkomensniveaus (gezinnen en huurprijzen) die boven het gewestelijke gemiddelde liggen en door een forse bevolkingsaanwinst.

Met uitzondering van Eigenbrakel, bestaat deze cluster meestal uit steden die de functie van hoofdplaats vervullen (Nijvel, Waver, Eupen, Aarlen, Hoei) en uit een universitair centrum (Ottignies-Louvain-la-Neuve).

De steden Hoei, Eupen, Aarlen en Nijvel hebben bovendien een groter gewicht qua economische activiteit, wat te maken heeft met de nadrukkelijke aanwezigheid van een industriezone of een kerncentrale (Hoei).

• 5.5. Grote steden en regionale steden (cluster W10)

Deze cluster omvat alle Waalse steden met meer dan 50 000 inwoners. Deze steden hebben zeer hoge scores voor verstedelijking (behalve Doornik) en de centrumfunctie. Het inkomensniveau van de bevolking ligt er ook lager dan het regionaal gemiddelde

Tabel 15: Centrumgemeenten

5.	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5
Centrumgemeenten	Centrumgemeenten en toeristische centra (W7)	Kleine steden (W2)	Centrumsteden in landelijke omgeving (W12)	Middelgrote steden met hoge inkomens (W13)	Grote steden en regionale steden (W10)
Aantal gemeenten	17	11	9	7	9
Gemiddelde bevolking	8 094	16 902	12 311	26 632	99 472
F1: Levensstandaard (+)	-	+	/	++	--
F2: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	-	/	-	++	+++
F3: Centrumfunctie – Uitrustingsgraad (+)	+	+	++	+++	+++
F4: Bevolkingsgroei (migratie) – Vastgoedevoelutie (+)	/	+	/	+	-
F5: Bevolkingsgroei (geboortecijfer) – Vergrijzing (-)	-	/	/	/	-
F6: Toeristische activiteit (+)	++	-	+	/	/
F7: Industriële activiteit (+)	-	/	+	++	+
F8: Grensarbeiders	/	/	+	+	-

(uitgezonderd voor Namen) en de demografische factoren halen er negatieve scores (migratiecomponent en natuurlijke component).

Los van deze gemeenschappelijke punten waardoor ze zich van de overige Waalse gemeenten onderscheiden, vertonen deze 9 steden ook onderlinge verschillen.

Schematisch bekeken is er een eerste subgroep (bestaande uit Luik, Namen, Bergen, Verviers en Doornik) met een meer uitgesproken centrumfunctie (tertiaire activiteit) en een tweede subgroep (bestaande uit Charleroi, La Louvière, Moeskroen en Seraing), die een lager inkomensniveau hebben maar tegelijk een grotere industriële activiteit.